

Mikrointervaly

Mikrointervaly představují oblast, jež je velmi široká a nejednotná co do koncepcí i notace. V instrumentální mikrointervalové hudbě se dá rozlišit několik hlavních směrů:

1) Pravidelné dělení („Ultrachromatismus“), tj. *dělení půltónu, resp. celého tónu na menší intervaly* – osnovou zůstává temperovaná soustava. Zakladatelé jsou Julián Carrillo¹, Ivan Wyschnegradski, Alois Hába. Čtvrttónový terén často využívá Iannis Xenakis i skladatelé tzv. Polské školy (a samozřejmě mnoho dalších). Sem patří nakonec i střídavé využívání mikrointervalů ve funkci „citlivých tónů“ (většinou jen na určitých stupních), jaké často používá např. Martin Smolka.

2) Nepravidelné dělení, jehož základem je *přirozené (přírodní) ladění*, resp. intervaly v čistých matematických proporcích. Zde existuje rovněž veliké rozpětí – od uměle vytvářených stupnic na osnově harmonického spektra (Harry Partch, Lou Harrison), přes kombinace shorků různých fundamentů (např. György Ligeti v pozdním díle, které začíná *Triem pro housle, lesní roh a klavír*, 1982) až po skladby tvořené výhradně z intervalů alikvotní řady (James Tenney, Terry Riley, Horatiu Radulescu, Hauke Harder, Daniel James Wolf ...)

3) Zázněje (interference, angl. „beats“) vznikající akustickým třením velmi malých intervalů, resp. další akustické jevy jsou hlavním zájmem skladatelů jako Phill Niblock nebo Alvin Lucier.

4) Mikrointervalové odchylky – většinou nepříliš přesně definované – slouží ke zvukově barevnému a výrazovému ozvláštňení, zejména ve spojení s nestandardními nástrojovými barvami v pozdním díle Luigiho Nona nebo Johna Cage a dalších autorů. V některých jejich skladbách se objevují melodie o rozsahu menším než půltón. Mikrointervalové „obarvování“ tónu je typické pro Giacinta Scelsiho.

5) Nesystematické použití mikrointervalů (multifoniky a zvukové agregáty, glissanda, neurčité tónové výšky, vznikající speciálními způsoby hry, atd). Zde jsou hlavními představiteli opět John Cage, ale i Helmut Lachenmann a zejména Salvatore Sciarrino, který ve svém osobitém stylu víceméně kombinuje prvky všech zmíněných přístupů.

Je toho samozřejmě mnohem víc a kdo o tom něco zjistí, bude mu to přičteno k dobru.

Uvedené členění je jen hrubě orientační a bude potřeba zmíněné skladatele poznat a prozkoumat. Samozřejmě objevovat další!

U zkoušky mě bude zajímat problematika mikrointervalů na vašem nástroji, ukázka čtvrttónové stupnice a detailů z not, které jste dostali. Bicisté ať zkusí čtvrttóny intonovat.

Jaroslav Šťastný

¹ Ten ovšem vytvořil temperované ladění s třinácti tóny do oktávy a pracoval s dělením celého tónu.